

DUO

ONDERWIJSONDERZOEK & ADVIES

Rapportage

Onderzoek Lerarentekort

In opdracht van: PO-Raad
Contactpersoon: Onika Pinkus

Utrecht, juli 2018

Postbus 681
3500 AR Utrecht
Telefoon: 030 263 10 80
e-mail: info@duo-onderwijsonderzoek.nl
website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

1	ACHTERGROND EN DOELSTELLING ONDERZOEK	2
2	OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK.....	3
	2.1 Methode van onderzoek	3
	2.2 Respons	3
	2.3 Vragenlijst.....	4
	2.4 Leeswijzer	4
3	SAMENVATTING BELANGRIJKSTE RESULTATEN	5
4	RESULTATEN	6
	4.1 Geschatte leerkrachtentekort	6
	4.2 Herintreders	11
	4.3 Omgang met en effecten van leerkrachtentekort.....	12
	4.4 Gebruik zij-instromers en stagiaires.....	16
5	UITGEBREIDE RESPONSVANTWOORDING.....	17

Separaat: Bijlage – Antwoorden op de open vragen

1 ACHTERGROND EN DOELSTELLING ONDERZOEK

DUO Onderwijsonderzoek & Advies, specialist op het gebied van onderwijsonderzoek, heeft in opdracht van de PO-Raad een onderzoek verricht naar het leerkrachttekort (o.a. het aantal vacatures voor leerkrachten dat naar verwachting voor het komende schooljaar niet kan worden ingevuld). De PO-Raad wil hiermee beter inzicht krijgen in actuele ontwikkelingen wat helpt bij het vertegenwoordigen van de belangen van het primair onderwijs.

Deze rapportage bevat de resultaten van het onderzoek.

2 OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

2.1 Methode van onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder bestuurders in het primair onderwijs. De PO-Raad heeft daartoe een bestand aangeleverd met de namen en e-mailadressen van de bestuurders.

Het veldwerk is online uitgevoerd in de periode van 28 juni tot en met 10 juli 2018 en heeft als volgt plaatsgevonden:

- De bestuurders hebben we een e-mail met een uitnodiging gestuurd. In deze e-mail hebben we een persoonlijke link verwerkt waarmee de bestuurders de vragenlijst konden activeren (en invullen via een browser).
- De vragenlijst werd vervolgens door de bestuurders online ingevuld.
- Gedurende de dataverzamingsperiode is er één reminder verstuurd (naar de bestuurders die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld).

De technische realisatie van het onderzoek is door DUO Onderwijsonderzoek & Advies in eigen beheer uitgevoerd en gemanaged. Voorzieningen zijn getroffen dat elke respondent slechts één vragenlijst kon invullen. Tevens was het mogelijk om, indien de invulling van de vragenlijst moest worden afgebroken, verder te gaan met het invullen van de vragenlijst vanaf het punt waar men gebleven was (door opnieuw op de link te klikken).

2.2 Respons

In totaal is een netto-respons van 315 bestuurders gerealiseerd, hetgeen neerkomt op een responspercentage van 39% (zie ook deel 5 voor een uitgebreide responsverantwoording).

Respons	Aantal
Uitgenodigd (alle bestuursleden)	814
Geen medewerking/geen reactie	499
Aantal bestuursleden dat medewerking heeft verleend	315
Responspercentage	39%

2.3 Vragenlijst

De vragenlijst voor het onderzoek is in nauw overleg tussen DUO Onderwijsonderzoek & Advies en de PO-Raad opgesteld.

2.4 Leeswijzer

In *deel 3* is de samenvatting van de belangrijkste resultaten opgenomen.

De resultaten van het onderzoek zijn in *deel 4* weergegeven in grafieken en tabellen. We hebben voor alle vragen onderzocht of er significante verschillen in de resultaten zijn naar: omvang bestuur (aantal scholen onder het bestuur) en regio. Significante verschillen zijn in de tekst vermeld. In *deel 5* is een uitgebreide responsverantwoording opgenomen. De antwoorden op de open vragen en van de optie "anders" zijn opgenomen in de separate bijlage.

3 SAMENVATTING BELANGRIJKSTE RESULTATEN

Geschatte leerkrachtextekort

- Op basis van de resultaten komen we op een geschat tekort van 1.262 leerkrachten (voor het komende schooljaar, 2018-2019). Het gaat hier om geschat 'totaaltekort' voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten en de vervanging van leerkrachten.
- Het (geschatte) tekort aan leerkrachten voor de vervanging van leerkrachten die met pensioen gaan komt uit op 133 leerkrachten.

Omgang met het verwachte leerkrachtextekort

- De meest genoemde manieren, volgens de bestuurders, om om te gaan met het (verwachte) lerarentekort binnen de organisatie zijn: leerkrachten die parttime werken vragen om meer uren voor de groep(en) te staan (71%), het aannemen van onderwijsassistenten (59%) en het inzetten van LIO-stagiaires (45%).
- Ruim een tiende (12%) van de bestuurders verwacht geen lerarentekort.

Effecten (verwachte) leerkrachtextekort

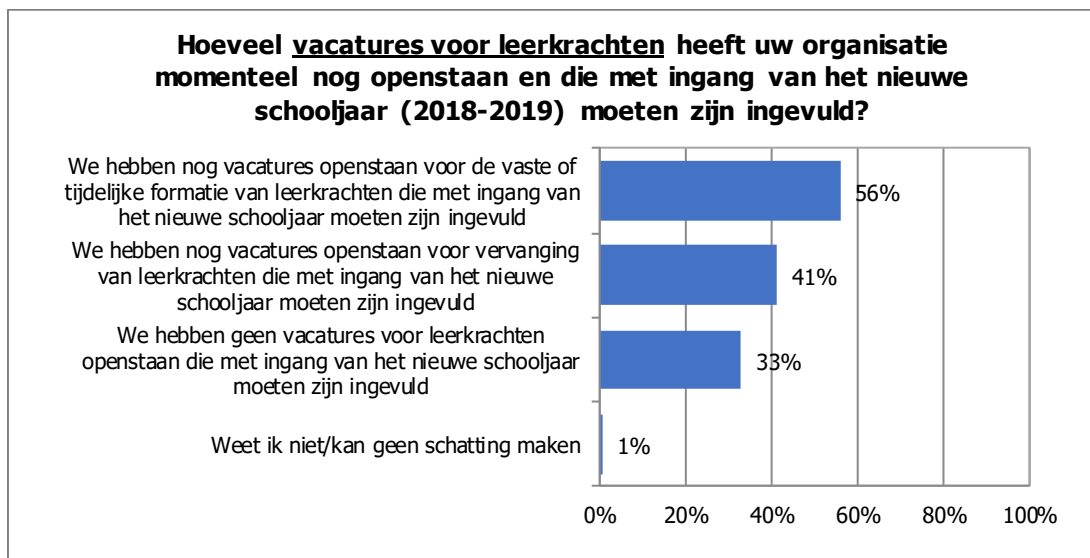
- De belangrijkste effecten zijn: werkdruk gaat (verder) omhoog (84%) en het onder druk komen staan van de algehele kwaliteit van het onderwijs (73%).
- Bijna driekwart (73%) heeft te weinig mensen om voldoende flexibel om te gaan met een griepgolf of langdurige afwezigheid.

4 RESULTATEN

4.1 Geschatte leerkrachtentekort

Als eerste is de bestuurders gevraagd hoeveel vacatures voor leerkrachten hun bestuur/organisatie momenteel nog open heeft staan en die met ingang van het nieuwe schooljaar (2018-2019) moeten zijn ingevuld. Dit is gedaan voor de vervanging van leerkrachten en voor de vaste of tijdelijke formatie.

Ruim de helft van de bestuurders (56%) heeft nog vacatures openstaan voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten die met ingang van het nieuwe schooljaar moeten zijn ingevuld, circa twee vijfde (41%) heeft nog vacatures openstaan voor vervanging van leerkrachten (ziekte of zwangerschapsverlof) die met ingang van het nieuwe schooljaar moeten zijn ingevuld. Een derde (33%) heeft geen vacatures voor leerkrachten openstaan.

Uit nadere analyse blijkt:

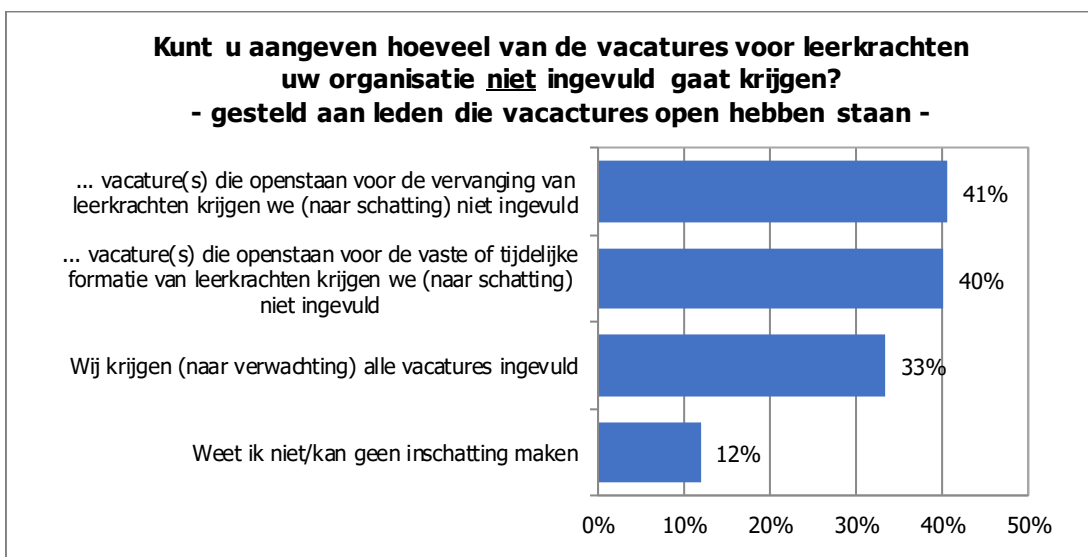
- Besturen hebben gemiddeld genomen 1,93 vacatures voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten openstaan die met ingang van het nieuwe schooljaar moeten zijn ingevuld.
- Besturen hebben gemiddeld genomen 1,33 vacatures voor vervanging van leerkrachten openstaan die met ingang van het nieuwe schooljaar moeten zijn ingevuld.
- Naarmate de omvang van het bestuur groter wordt, stijgt ook het aantal vacatures.

Significante verschillen:

- Besturen met één school hebben vaker geen vacature (51% heeft geen vacature).
- Besturen met 21 scholen of meer hebben minder vaak geen vacature (17% heeft geen vacature).

Aan de bestuurders die voor de vaste of tijdelijke formatie en/of voor vervanging vacatures open hebben staan, hebben we gevraagd hoeveel van de vacatures ze (naar hun schatting) niet ingevuld krijgen.

Een derde van de bestuurders (33%) geeft aan dat ze (naar verwachting) alle vacatures ingevuld krijgen. Twee vijfde van de bestuurders (41%) verwacht dat ze de openstaande vacatures voor de vervanging van leerkrachten niet vervuld krijgen en eveneens twee vijfde (40%) verwacht dat ze de openstaande vacatures voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten niet vervuld krijgen.

Uit nadere analyse blijkt:

- Besturen kunnen gemiddeld genomen 0,54 vacatures voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten niet invullen.
- Besturen kunnen gemiddeld genomen 0,69 vacatures voor vervanging van leerkrachten niet invullen.

Significante verschillen:

- Besturen met 2 tot met 5 scholen geven significant vaker aan vacatures voor de vaste of tijdelijke formatie niet te kunnen invullen (59%).
- Besturen met 2 tot met 5 scholen geven significant minder vaak aan alle vacatures wel in te kunnen invullen (20%).

Op basis van deze resultaten komen we op een geschat tekort van 1.262 leerkrachten (voor het komende schooljaar, omgerekend naar het aantal van 1.026 besturen). Het gaat hier om geschat 'totaaltekort' voor de vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten en de vervanging van leerkrachten.

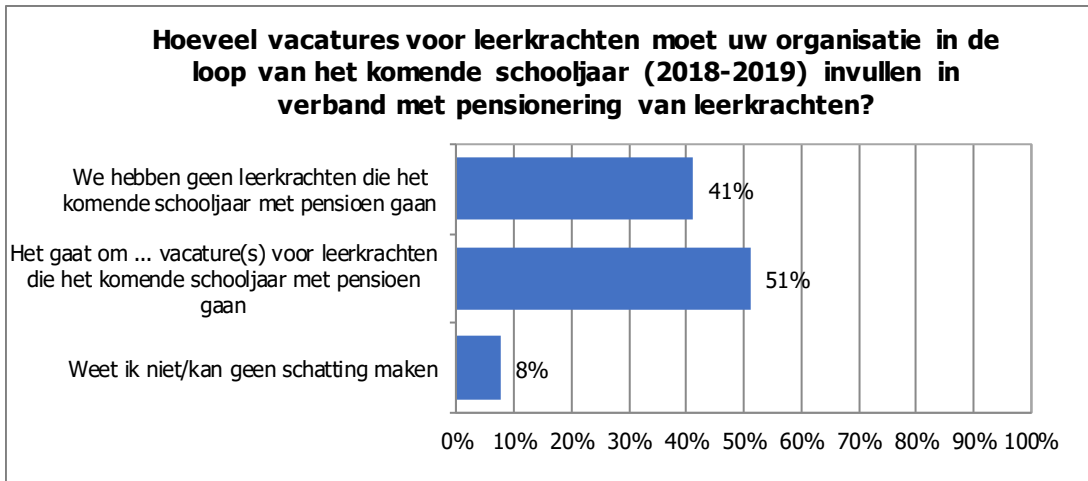
	Gemiddeld aantal vacatures	Gemiddeld aantal vacatures dat <u>niet</u> ingevuld gaat worden	Percentage tekort	Geschatte aantal niet ingevulde vacatures (op basis van 1.026 besturen in Nederland)
1. Vaste of tijdelijke formatie van leerkrachten	1,93	0,54	28%	554
2. Vervanging van leerkrachten	1,33	0,69	52%	708
Totaal tekort (1+2)				1.262

Aanvullend is de bestuurders (met een open vraag) gevraagd wat de effecten zijn van het niet tijdig vervullen van de vacatures op de onderwijskwaliteit. De meest genoemde effecten zijn:

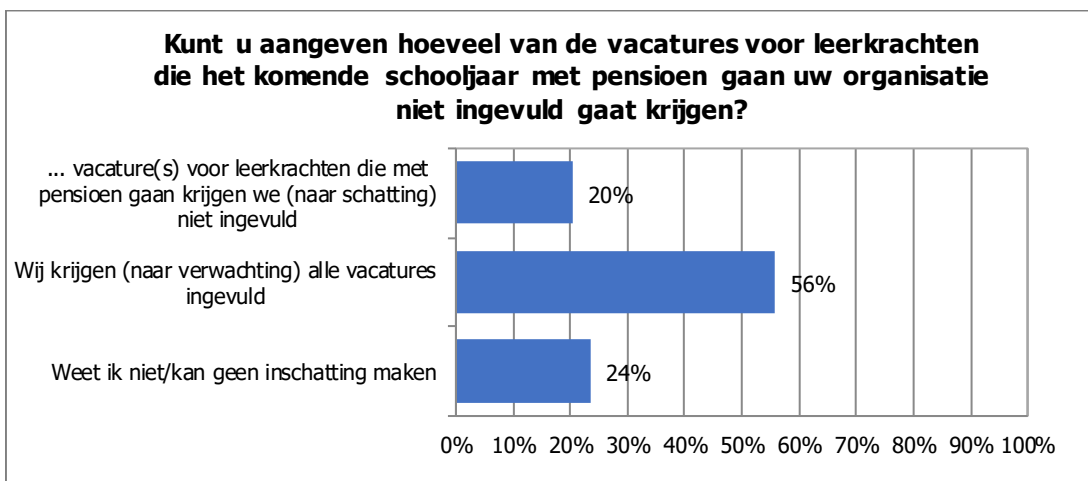
- De continuïteit is niet gegarandeerd en dat beïnvloedt de kwaliteit van het onderwijs in negatieve zin.
- De omvang van de groepen neemt toe.
- Noodgedwongen werken met onbevoegde leerkrachten voor de klas.
- Klassen/kinderen naar huis sturen.
- Verhoging van de werkdruk onder de medewerkers.

Een overzicht van de gegeven antwoorden vindt u in de separate bijlage bij deze rapportage.

Vervolgens is aan alle bestuurders gevraagd hoeveel vacatures hun organisatie in het komende jaar open heeft staan in verband met de pensionering van leerkrachten. Twee vijfde van de bestuurders (41%) heeft geen leerkrachten die het komende schooljaar met pensioen gaan, ruim de helft (51%) geeft aan één of meer vacatures in te moeten vullen in verband met de pensionering van leerkrachten. Gemiddeld genomen moeten organisaties 2,1 vacatures in de loop van het komende schooljaar invullen in verband met de pensionering van leerkrachten.

Aan de bestuurders die voor de pensionering van leerkrachten vacatures open hebben staan, hebben we gevraagd hoeveel van de vacatures ze (naar hun schatting) niet ingevuld krijgen. Ruim de helft van de bestuurders (56%) geeft aan dat ze (naar verwachting) alle vacatures ingevuld krijgen. Een vijfde van de bestuurders (20%) verwacht dat ze de openstaande vacatures voor leerkrachten die het komende schooljaar met pensioen gaan niet ingevuld krijgen. Gemiddeld genomen hebben organisaties 0,13 vacatures door pensionering van leerkrachten openstaan die zij met ingang van het nieuwe schooljaar niet kunnen invullen.

Op basis van deze resultaten komen we op een geschat tekort van 133 leerkrachten (voor het komende schooljaar, omgerekend naar het aantal van 1.026 besturen). Het gaat hier om een geschat tekort door leerkrachten die met pensioen gaan (waarvan de vacature niet kan worden ingevuld).

	Gemiddeld aantal vacatures	Gemiddeld aantal vacatures dat <u>niet</u> ingevuld gaat worden	Percentage tekort	Geschatte aantal niet ingevulde vacatures (op basis van 1.026 besturen in Nederland)
Pensionering leerkrachten	2,10	0,13	6%	133

4.2 Herintreders

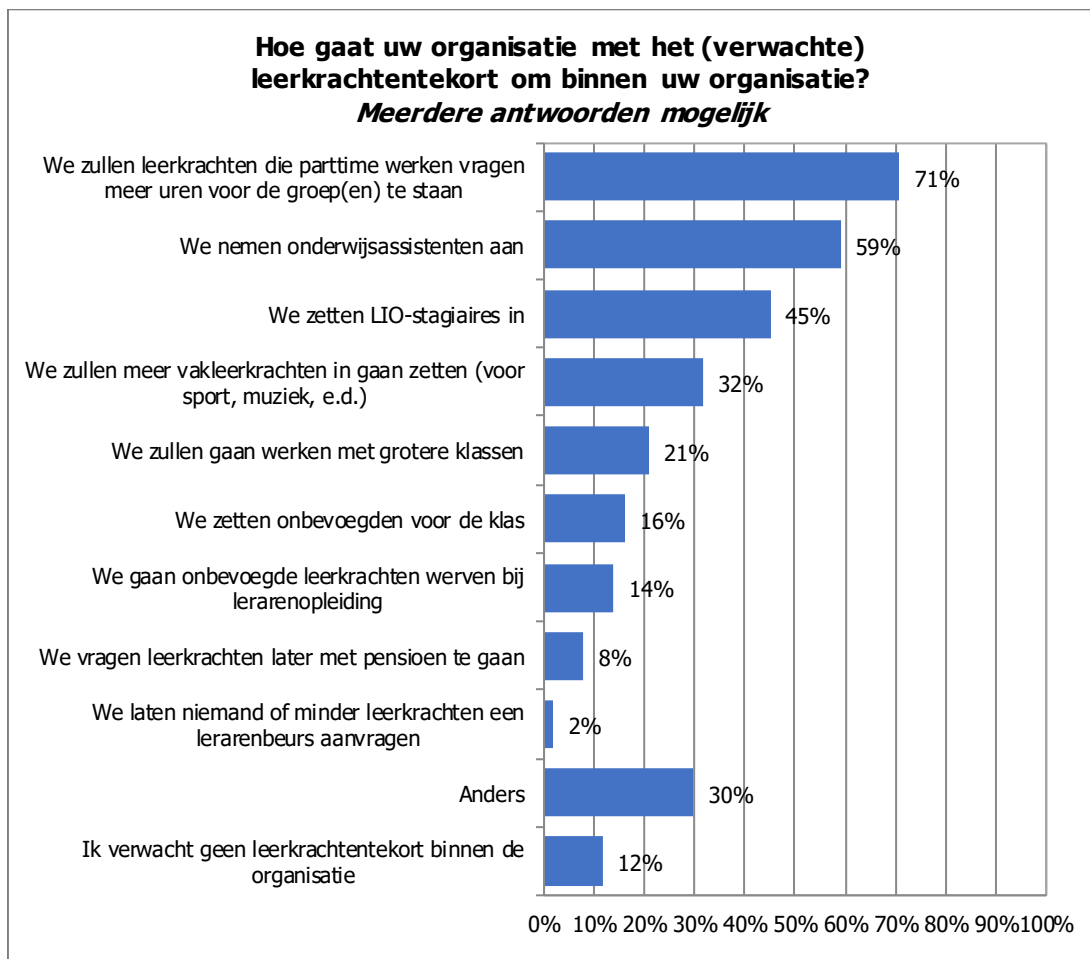
OCW heeft in haar "plan van aanpak leerkrachtentekort" 1,25 miljoen euro beschikbaar gesteld om de zogenoemde 'stille reserve' (bevoegde leerkrachten die eerder in de sector PO hebben gewerkt en die nu vanuit een uitkeringssituatie terug willen keren naar het PO) aan te spreken.

Circa twee vijfde van de bestuurders (39%) geeft aan actief op zoek te zijn naar herintreders (15% lukt het ook daadwerkelijk om herintreders te vinden en 24% kan geen geschikte kandidaten vinden). Een derde (31%) geeft aan dat er in de regio weinig bevoegden in een uitkeringssituatie zijn.

4.3 Omgang met en effecten van leerkrachtentekort

De meest genoemde manieren, volgens de bestuurders, om om te gaan met het (verwachte) leerkrachtentekort binnen de organisatie zijn: leerkrachten die parttime werken vragen om meer uren voor de groep(en) te staan (71%), het aannemen van onderwijsassistenten (59%) en het inzetten van LIO-stagiaires (45%). Ruim een tiende (12%) van de bestuurders verwacht geen leerkrachtentekort.

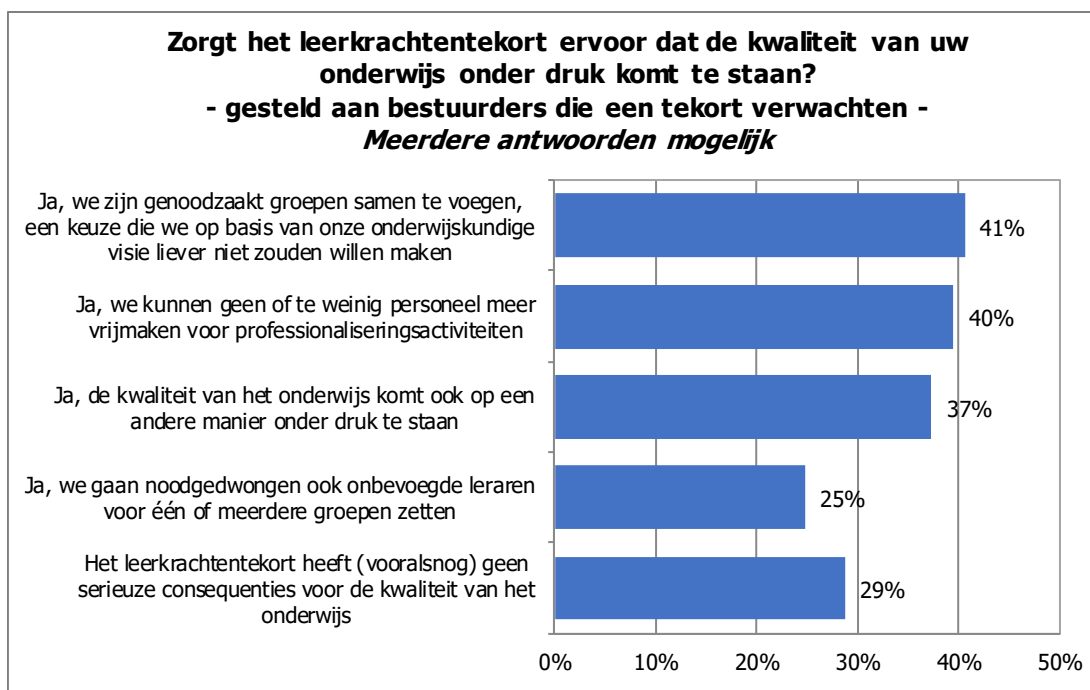

Significante verschillen:

- Alle besturen met meer dan 21 scholen geven aan leerkrachten die parttime werken (en al in dienst zijn) te vragen meer uren voor de groep te gaan staan.
- Besturen met 11 tot en met 20 scholen geven aan vaker leerkrachten die parttime werken (en al in dienst zijn) te vragen meer uren voor de groep te gaan staan (82%).
- Besturen met één school zetten minder vaak LIO-stagiaires in (27%) en nemen minder onderwijsassistenten aan (41%) om het lerarentekort op te vangen.
- Besturen met 21 scholen of meer zetten vaker LIO-stagiaires (73%) in, nemen meer onderwijsassistenten aan (83%) en zetten vaker vakleerkrachten (77%) in om het lerarentekort op te vangen.
- Geen enkel bestuur met meer dan 21 scholen geeft aan geen tekort te verwachten.

We hebben de bestuurders die wel een leerkrachtentekort verwachten 88% (100% minus 12%; zie grafiek op vorige pagina) twee aanvullende vragen over de mogelijke gevolgen/effecten van het tekort gesteld (zie ook pagina 14).

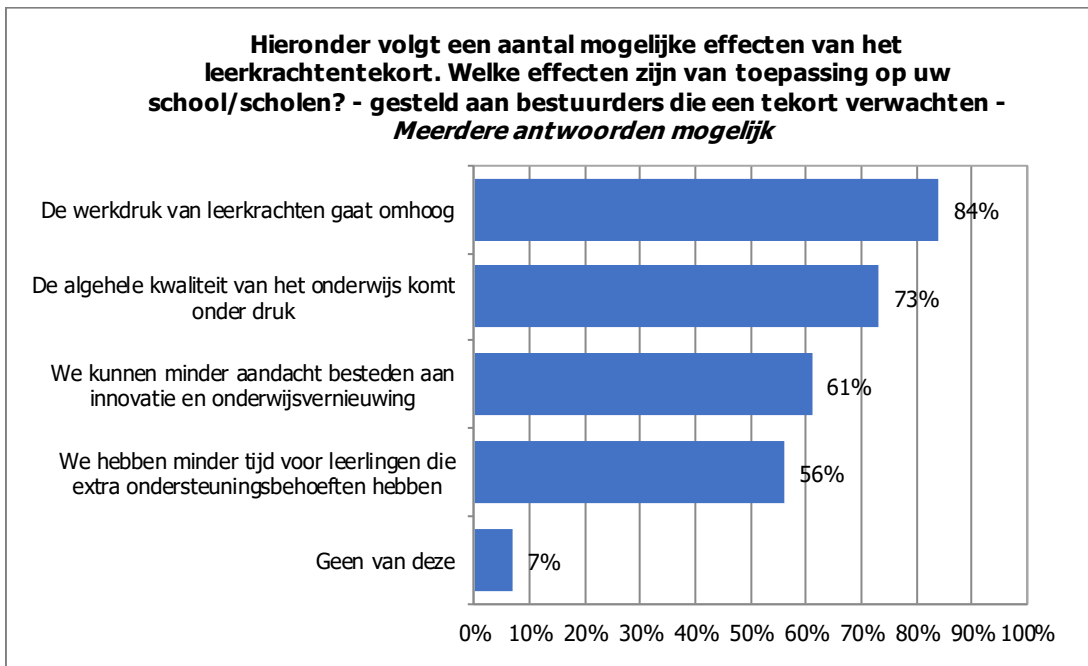
Ruim zeven op de tien bestuurders (71%) verwacht dat het leerkrachtentekort ervoor zorgt dat de kwaliteit van het onderwijs onder druk komt te staan. Zo geeft twee vijfde (41%) aan dat ze genooddaakt zijn om groepen samen te voegen, een keuze die ze op basis van hun onderwijskundige visie liever niet zouden maken en eveneens twee vijfde (40%) geeft aan dat ze geen of te weinig personeel vrij kunnen maken voor professionaliseringsactiviteiten. Ruim een kwart (29%) verwacht dat het leerkrachtentekort (vooralsnog) geen serieuze consequenties heeft voor de kwaliteit van het onderwijs.

Significante verschillen:

- Besturen met 2 tot en met 5 scholen zetten vaker noodgedwongen ook onbevoegde leerkrachten in (43%).
- Besturen met meer dan 21 scholen zetten minder vaak noodgedwongen ook onbevoegde leerkrachten in (10%). Besturen met meer dan 21 scholen voegen wel vaker groepen samen (63%). Besturen met meer dan 21 scholen geven minder vaak aan dat het leerkrachtentekort geen serieuze consequenties heeft (13%).
- Besturen met 11 tot en met 21 scholen zetten minder vaak noodgedwongen ook onbevoegde leerkrachten in (13%).
- Besturen met 1 school voegen minder vaak groepen samen (29%).

De bestuurders hebben een aantal mogelijke effecten van het leerkrachtentekort voorgelegd gekregen. De effecten die, volgens de bestuurders, het meest van toepassing zijn op de scholen zijn het omhoog gaan van de werkdruk van de leerkrachten (84%) en het onder druk komen te staan van de algehele kwaliteit van het onderwijs (73%).

Significante verschillen:

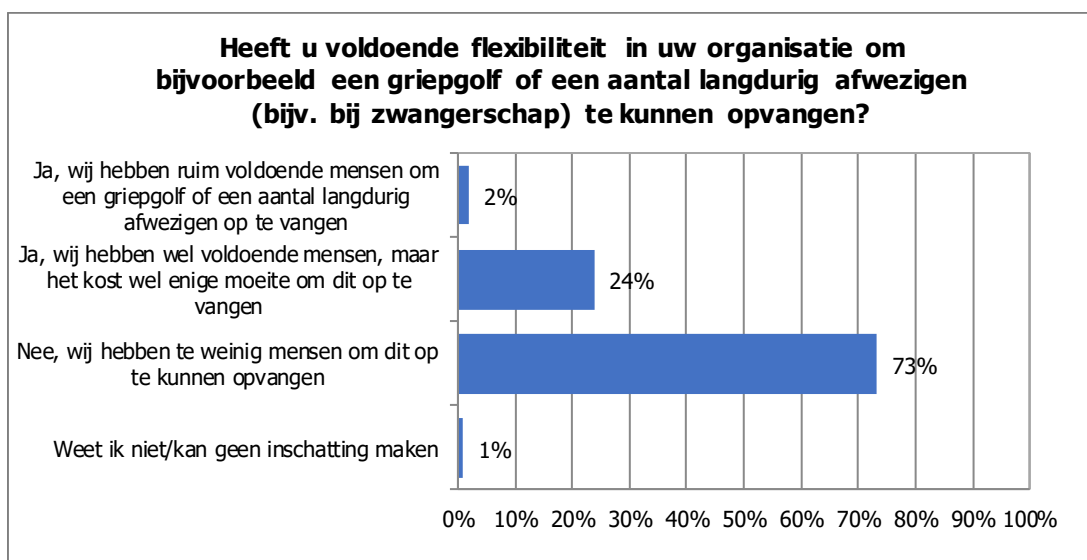
- Besturen met meer dan 21 scholen geven vaker aan minder tijd te hebben voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (73%).

Aanvullend is de bestuurders (open) gevraagd of er nog andere effecten (dan de bovenstaande) zijn van het leerkrachtentekort. De meest genoemde effecten zijn:

- Grote druk bij directeuren en besturen.
- Het imago van het onderwijs staat onder druk.
- Toename van het ziekteverzuim onder medewerkers door de verhoging van de werkdruk.
- Ontevreden ouders.
- Onrust in de school.

Een overzicht van alle gegeven antwoorden vindt u in de separate bijlage bij deze rapportage.

Bijna driekwart van alle bestuurders (73%) geeft aan dat er in hun bestuur/organisatie te weinig flexibiliteit is om bijvoorbeeld een griepgolf of een aantal langdurig afwezig (bijv. bij zwangerschap) op te kunnen vangen (zij hebben hiervoor te weinig mensen). Een kwart (24%) geeft aan dat ze wel voldoende mensen hebben, maar dat het wel enige moeite kost om dit op te vangen, slechts 2% heeft ruim voldoende mensen beschikbaar.

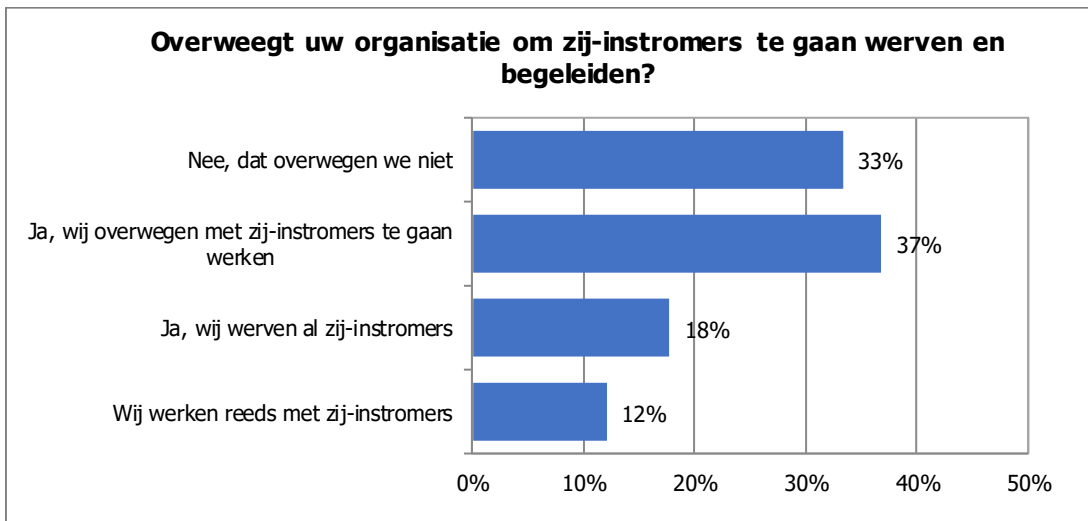
Significante verschillen:

- Besturen met meer dan 21 scholen geven vaker aan te weinig mensen te hebben om bijvoorbeeld een griepgolf of een aantal langdurig afwezig te kunnen opvangen (87%).

4.4 Gebruik zij-instromers en stagiaires

Een derde (33%) overweegt geen zij-instromers te gaan werven en begeleiden. Ruim een derde (37%) overweegt zij-instromers te gaan werven en bijna een vijfde (18%) doet dit al.

Significante verschillen:

- Besturen met meer dan 21 scholen geven vaker aan zij-instromers al te werven (37%).
- Besturen met één school geven minder vaak aan zij-instromers al te werven (9%).

Ruim een derde van de bestuurders (37%) geeft aan dat het prima lukt om stagiaires te vinden, zij hebben geen tekort aan stagiaires, ruim een vijfde (41%) lukt het enigszins, zij komen nog wel stagiaires te kort. Bij bijna een vijfde (19%) lukt het niet of nauwelijks, zij komen veel stagiaires te kort.

5 UITGEBREIDE RESPONSVERANTWOORDING

Respons naar omvang en regio

Bassischolen onder bestuur	Aantal	Percentage
Één school	105	33%
2 t/m 5 scholen	55	18%
6 t/m 10 scholen	60	19%
11 t/m 20 scholen	65	21%
21 scholen of meer	30	9%
Totaal	315	100%

Respons naar omvang	Aantal	Percentage
tot 250 leerlingen	65	21%
251-500 leerlingen	51	16%
501-1000 leerlingen	31	10%
1001-2000 leerlingen	73	23%
2001-5000 leerlingen	77	24%
5001 leerlingen of meer	18	6%
Totaal	315	100%

Respons naar regio	Aantal	Percentage
Noord	109	35%
Midden	121	38%
Zuid	85	27%
Totaal	315	100%

Nauwkeurigheidsmarges

Om inzicht te geven in de nauwkeurigheidsmarges die op elk steekproefonderzoek van toepassing zijn, is een tabel opgenomen waarin bij verschillende netto-respons-aantallen de bijbehorende nauwkeurigheidsmarges zijn vermeld. Hierbij is uitgegaan van een betrouwbaarheid van de resultaten van 95% (betrouwbaarheid = de mate waarin bij herhaalde meting dezelfde resultaten worden verkregen).

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
100	9,8%	8,5%	5,9%
200	6,9%	6,0%	4,2%
300	5,7%	4,9%	3,4%
400	4,9%	4,2%	2,9%
500	4,4%	3,8%	2,6%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n=300$ dient er bij een uitkomst van bijvoorbeeld '50% van de bestuurders verwacht een leerkrachtextekort en 50% niet' rekening mee te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen 44,3% ($50\% - 5,7\%$) en 55,7% ($50\% + 5,7\%$).